

תמצית הדרך היומי

פרשת כי תצא

סוכה לט - מה

סדרין אותן ע"ג האיציטבא, ולקנים סודרין בלשכה, ומלמדין אותם שכל מי שיגיע לולבי לידו הרי הוא לו במתנה, וכשבאו לירי סכנה, התקינו שכל אחד נוטלו בביתו.

ע"ג דף מג ע"ג

אין לולב ניטל במקדש בשבת שמוא ויציאו ד"א לילך אצל בקי ללמוד [וכן שופר ומגילה]. אך אם הל יו"ט ראשון בשבת דוחה, והטעם: א. כיון שתיקנו ליטול בביתו, וכוור הוא לא להוציא. ב. כיון שמוצותו אף בגבולין [דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, ויתרא דה"א הראשון אתי דאין דוחה אלא יו"ט ראשון]. והאינא דלא בקיאי בקביעא דירחא [ישמא אין יו"ט עד למחר] מספק אין דוחה שבת, אך בא"י דבקיאי נוטלין ולכך שנינו דמוליכין לולביהן לביהכנסי. * דרשינן כיום ואפי' בשבת ולר"א אתי דמכשירי לולב דוחין את השבת, אך רבנן דרשי ביום ולא בלילה, ולר"א נפק"ל מושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים, ורבנן אי מהתם הו"א למילף גז"ש ימים ימים מסוכה שיהא ביום ובלילה [וסוכה שנהגת ביום ובלילה ילפינן תשבו תשבו ממילואי]. * ערבה דוחה שבת כיום השביעי דשלוחי ב"ד מביאינן אותה ואין חשש שמא יעבירונו, [ורק הכהנים מקיפין בה את המזבח ואינה מסורה לכל], ואינה דוחה את שאר הימים שלא יגוללו בלולב, ודוחה יום שביעי ולא ראשון שאז לא יהא ניכר שזה ממוע ערבה דיאמרו דמחמת לולב דחיא שבת, וקבעה ביום השביעי שיהא ניכר שזה מה"ת. * בזמן הזה ערבה אינה דוחה שבת דלא בקיאינן בקביעא דירחא, ובא"י שמקדשין ע"פ הראיה לא דחיא: א. לא איקלע בשבת דמעברין את אלול. ב. איקלע ולא דחי דערבה אינה בנטילה אלא בוקיפה, ועכשיו שאין מוצב לא שייך לזוקפה, ודחי דקרי ליה כברייתא חיבוט ערבה דמשמע שקודם נוטלין ומנענעין ואח"כ זוקפי. ג. מסקינן דהוי נוטלין ולא זוקפינן, והטעם שלא דוחה שבת כיון שבגולה לא דחי ה"ה בא"י [שלא לעשות אגודת אגודת].

ע"ג דף מד ע"ג

בזמן הזה נוטלין לולב כל ז' זכר למקדש, והטעם שערבה נוטלין יום אחד ולא כל ז': א. לרבא יוצא יד"ח בערבה שבלולב, ודחי' דמשום לולב קעביד ליה. ב. לולב דאורייתא ניטל כל ז', אך ערבה מדרבנן, ודחי' דלאבא שאול ערבה דאו' דיליף מערבי נחל, ולרבנן נמי הלכתא גמירי לה. ג. מסקינן דלולב יש לו עיקר [יום אחד] מה"ת בגבולין ולכך ניטל כל ז', אך ערבה דאין לה עיקר לא עבדינן זכר שבעה. * כהנים בעלי מומין: לר"ל ננסין לבין האולם והמוזב להקיף עם הערבה, ור' יוחנן הקשה דשמוא בוקיפה ולא בנטילה [ואחד זוקף עבוי כולן]. ושמוא רק תמימין עבדי. * תקנת ערבה: לר' יוחנן יסוד [מנהג] נביאים, ומיירי בגבולין אך במקדש הלכה למשה מסיני [וכה"א קאמר דשכחם וזכרו ויסוד, ודחי' מדקאמר דלכון אמרי דלהון היא דמשמע שתורת ככל לא נשתבחה]. * ערבה שבלולב שאנבחה והדר אנבחה: לר' אמי אין יוצא, לר' הסדא יוצא. * כמה שיעורה של ערבה: לר"ג שלשה בדין שיש בכל אחד עלין לחין, ולר' ששת אפי' בד אחד שיש בו עלה אחד [ואפי' כל דהו, והאינא נהגו להביא ארוכים ופוח]. * תמימות של איבוב בשם ר"א בר עזיק: א. חובטין ערבה בלא לברך דמננה נביאינן ויחן [וכן נהג רב]. ב. לקשקש [לעיר] בשביעית כדי לסתום השרשים שרי, אך לאברוי אילנא [לנקוב העפר שעל השרשים להשיבו, וא"ג להברי' האילן] אסור, ואין לשלם מפירות שביעית לעודדי היתנים דלאכלה ולא לסחורה אלא ישלם מכספו. ג. אין לילך בע"ש יותר מג' פרסאות, לל"ק לביתו אסור, אך לאכסניא שרי דסומך על סעודתו שעמו, ולל"ב בין לביתו ובין לאכסניא אסור [אף שכל אוכל שימצא שם שלו הוא].

ע"ג דף מה ע"ג

מצוות ערבה כיצד: מלקטין מורביות של ערבה ממקום הנקרא מוצא [שפטורה ממיסים], וזוקפינן אותן בצדי המזבח, וראשיהן כפופין ע"ג המזבח אמה, [דהוי נבחות יא' אמה ומנוחות על היסוד של המזבח נמצא שגבוהות יותר משתי אמות, ומחן יותר מאמה שממשיכה את האלכסון, ואמה מוטה על המזבח]. תקעו והריעו ותקעו משום שמהה. * ככל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים: לת"ק אנה ה' הושיעה נא, אנה ה' הצליחה נא, ולר' יהודה איבער אני והוא הושיעה נא [בני אנה ה', ועוד דהוי ע"ג המזבח]. וכיום השביעי מקיפין את המזבח שבע פעמים. * בשעת פשיטתו אמרו: לת"ק יופי לך מזבח, ויפי לך מזבח, ולר"א ליה אנו מודים ולך המזבח אנו משבחים שאתה חביב לפנינו לכפר עלינו [שלא יחשב כמשתף שם שמים ודבר אחר שעונשו שנוקד מן העולם]. * כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שמלקטין אותן מע"ש ומניחין בגינות של זהב כדי שלא יכמושו, ולר"ג בן ברוקה חריות היו מביאינן וחובטין בצדי המזבח, והטעם: א. נפוחות מים אחת ללולב ואחת למוזב [אך לרבנן כפת כתיב]. ב. מה תמר אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין לו אלא לב אחד לאביהן ששמים. * הדרשות מ' אסור חג בעבותים עד קרנות המזבח: א. ענפי הערבה הקיפו את המזבח מעל הקרנות. ב. הנוטל לולב והדס כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן. ג. העושה איסור לחג [בחג עצמו, א"ו יום לאחר החג] באכילה ושניה כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן. * עני ששים עומדים: א. עומדים דרך גדילתו. ב. מעמידין את ציפיו. ג. עומדים וקיימים לעולם. * רשב"י אמר דיכול לפטור את כל העולם מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ועם אלו עומד בני מיום שנברא העולם, ועם יותם בן עוזיהו [מלך צדק היה ונפלה בכיבוש אב] מיום שנברא העולם ועד סופו. * ג' דרשות בצדיקים: א. י"ה אלף לא מסתכלים באספקלריה המאירה. ב. ל"ז צדיקים רואים באספקלריה וננסים ברשות. ג. בני עליה מועטין רואין באספקלריה וננסין שלא ברשות [ואם שנים הם רשב"י ובנו מהם]. * ברכות ע"ג סוכה ולולב: א. לר"י אמר שמואל על הלולב מברך עליו כל ז', דמפסקי לילות ומימיו הוא כל יום מצוה באנפי נפשיה, ועל הסוכה מברך רק ביום הראשון שמוצתה ביום ובלילה וכדא מצוה אריכתא היא. ב. לרבנן ר' אמר ר' יוחנן סומך מברך כל ז' ולולב יום אחד כיון שבשאר הימים הוא דרבנן. ג. לרבינן ב"ש ר' יוחנן על תרווייהו מברך כל ז' דס"ל שמברכין על מצוה דרבנן, והכי נהגינן.

לידיעת לומדי הדרך היומי מידי שבוע יוצא הגליון המיוחד 'פניני הדרך היומי' ובו לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך, ניתן להירשם לרשימת התפוצה במייל המערכת [הגליון אינו מודפס ונשלח אך ורק דרך המייל]

ע"ג דף לט ע"ג

הלוקח לולב מע"ה בשביעית יבקש ממנו שיתן לו את האתרוג במתנה, ואם לא רצה יבליע את דמיו בלולב [ע"י שישלם עליו יותר]. דמיירי שחנטו שביעית ונלקטו בשביעית, ולכך בלולב דאזלינן ביה בתר הנטה אין בו קדושה, אך באתרוג דאזלינן בתר לקיטה יש בו קדושה, ואין מוסרין לע"ה דמי שביעית יותר ממוזן שלש סעודות [אך שלש שרי דראוי לגי סעודות דשבת, והנ"מ מן המופקר אך מן המשומר אפי' כחצי איטר אסור]. ואם שכח ומסרם לו יחללם על מעות שיש לו בביתו ואוכלן לפירות בקדושת שביעית. * כמה האתרוג שיהא לילין: לר"א בכל דבר, לר"ג לערלה רבעי ושביעית [אחר הנטה] כאלו, ובמעשר כירק [הגדל על כל מים], ולרבותינו שבאושא בין מעשר ובין שביעית אחר לקיטה בירק, וכן סבר תנא דמתני'.

ע"ג דף מ ע"ג

יהיתה שבת הארץ לכם לאכלה: לת"ק לכם דומיא דלאכלה שהנאה וביעורה שוה למעוטי משרה וכיבוסה, ולר' יוסי לכם לכל צרכיכם [דבר השוה לכל נפשיכם] למעוטי מלוגמא [רפואה]. וילוף, אפיקטיוזין, ודון עצי שביעית תליא במחלוקתם: דלר' יוסי איכא קדושת שביעית דהנאתם שוה לכל, ולרבנן כיון שסתמן להסקה אין קדושת שביעית אפי' בשלקטן לעצים. לולב סתמו עומד לכבוד את הבית ואפי' לרבנן איכא קדושת שביעית דהנאתו וביעורו שוה. עלי קנים ועלי גפים אם ליקטן לאכילה איכא קדושת שביעית, ואם ליקטן להסקה אין קדושה. * לר"א אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח, ולר' יוחנן אף בדרך חילול [הסימון: יוחנן חילול]. וטעמיה דר"א מדסמך וכי תמכרו ממכר דדוקא דרך מקח ולא דרך חילול, ולר"י אתי דכמה גדול עונשה של שביעית שהנושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו, וטעמיה דר"י דס"ל דאף דרך חילול דכתיב כי יובל היא קודש, כקודש שנפדה בין בדרך מקח ובין בדרך חילול, ולר"א אתי דכמו שקודש תופס דמיו אף שביעית תופסת דמיה, אמנם הפרי עצמו נשאר בקדושה אף אחר שנתפסו הדמים, אך דמיו ותמורתו כשמתפסין באחר יוצאין לחולין, ולרב אשי מה' דר"י ור"א בפרי שני אך בפרי ראשון לכו"ע דרך מקח ולא דרך חילול [והא דקתני אחד שביעית ואחד מעשר מתחללין היינו דמי שביעית, דומיא דמעשר דמיירי בדמי מעשר, דהא מעשר עצמו אין מתחלל אלא על כסף שיש בו צורה]. * לר"מ שביעית ומע"ש מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חין ובין שחוטין, ולחכמים דווקא על שחוטין שמוא יגדל עדרים [ולא יבערם במוטן], ולר"ב מחלוקת בזכרים [דלרבנן גזיטין אטו נקבות]. אך בנקבות דיוולדות לכו"ע מחלל רק על שחוטין. * הרוצה ליקח חלוק בסלע של שביעית נותנו לחנווני המכירו בעד פירות, ואח"כ נותנם לו במתנה, ואף החנווני יתן לו המעות במתנה ליקח מה שירצה.

ע"ג דף מא ע"ג

תקנותיו של ריב"ז אחר חורבן הבית: א. לולב ניטל במדינה כל ז' זכר למקדש [שהיו ניטל בו כל ז' זכרות ושמהם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים], דכתיב ציון היא דורש אין לה, מכלל דבעיא דרשיה. ב. שיהא יום הנפת העומר [ט"ז ניסן] כולו אסור באכילת חדש, והטעם: א. מהרה יבנה ביהמ"ק בליל טז [מקדש העתיד יתגלה משמים בני ומשוכל אף בלילה], או בני' סמוך לשקיעה ולא יספיקו להקריב את העומר קודם חצות [כפי רוב הסבור וההגהן], ויטעו ולהתיר כשהאיר מוצר כדאשתקד [אך אם יבנה כט"ו - כבר האיר מוצר מקודש והתירו, ואם יבנה כט"ז - נתייר חדש בחצות דאין ב"ד מתעצלין בו]. ב. ס"ל כר' יהודה דמן התורה אסור דכתיב עד עצם היום הזה ועד בכלל, והא דקתני התקין היינו דרש והתקין. * כשחל יו"ט הראשון בשבת מוליכין לולביהן לביהכנסי מע"ש, ולמחרת הקפידו שכל אחד ישלח, דביו"ט ראשון אין יוצא בלולב של חבירו דכתיב ולקחתם [שהיא אכילה ביד לא אחר] ללכם - לאפקי שאול ונזול]. * אא"כ נתנו לו במתנה, ואף במתנה ע"מ להחזיר מהני, ובלבד שיחזירו אחר שיצא בו, וכעובדא דר"ג שלקח לולב באלף זוז [ללמדנו כמה מצוות חביבות עליהן], ונתן לחכמים שהיו בספינה במתנה ע"מ להחזירו. * אמימר היה מופלג כשהלולב בידו, ומקשינן דלא יאחזו בעת התפילה משום סירדה: א. תפילין. ב. ס"ת. [וכן לא ישתין וישן בהם שנית עראי]. ג. סכין. ד. קערה מלאה. ה. ככר. ו. מעות, ומשנינן דכיון דאחיות הלולב מצוה אין משאהו וישומרה כבד עלה מלכות חביבות המצוה ואין טורד. * אנשי ירושלים: א. הניחו את הלולב מידיהם כל היום, מלבד בשעת קריה"ת [דצריך לגלו], ונשיאת כפים, וכשונכסו לביהמ"ד שגרום בידי בניהם.

ע"ג דף מב ע"ג

לר' יוסי אם חל יו"ט ראשון בשבת ושכח והוציא לולבו לרה"ר פטור מפני שהוציאו ברשות וטועה בדבר מצוה הוא, והנ"מ בשעדיין לא יצא יד"ח כגון שהפכו [שלא דרך גדילתו], או שאחזו בקערה דרך ביזון, ולרב הונא אף אם טעה ולא עשה מצוה כגון כהן שאכל עולת העוף שהיתה מעורבת בין הטאות העוף [שרבו העולות בקרן דרומית מערבת, ועשאהו בקרן מזרחית] פטור, אך השוחט תמיד שנינו מבורך חייב דאיררי שנטלו מלשכה שאינם מבורקים, ואין זה טועה בדבר מצוה דאינם עומדים כלל להקריב. * מקבלת אשה את הלולב מיד בעלה אנה ומהזירתו למים בשבת [ואף שאינה בת חיוב לא חשיב כמקוצה, דראוי לאנשים]. * לר' יהודה בשבת מחזירין [אך לא מוסיפין], כיו"ט מוסיפין, ובחוד"מ מחלפין [מצוה]. * הדברים שנאמרו בקטן: א. מחזקין אותה בלולב כשיודע לנעוה. ב. ציצית כשיודע להתעטף. ג. תפילין כשיודע לשומרם [מלהכנס עינם לבית הכנסא]. ד. מלמדו אביו תורה [תורה צויה לנו] וס"ר ראשון דק"ש כשיודע לדבר. ה. יודע לשומר גוף משומאה, אוכלין סהרות שנגע בן גופו [אך לא ידון]. ו. יודע לשומר ידיו, אוכלין אף ממה שנגע בידיו. ז. יודע לישאל, ברה"י ספקי טמא, בר"ה ספקו טהור. ח. יודע לפרוס כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות [ומקמי הכי משגרין לביתו]. ט. יודע לאמן ידיו לשהות, אוכלין משחיטתו כשגדול עומד ע"ג. י. יכול לאכול כזית דגן בכדי אכילת פרס, ומחזיקין מצואתו ומימי גרליו ד' אמות [ונבדול אף שלא בכדי אכילת פרס דיוסף דעת יוסי מכאוב]. יא. שוחטין עליו את הפסח כשיודע לאכול כזית צלי, ולר"י משוודע לברר אכילתו. * לולב וערבה ששה ושבעה [לולב ז' כשתול יו"ט ראשון בשבת, וערבה ז' כשתול שביעי בשבת]. ההלל והשמוחה [אכילת בשר שלמים] שמונה. סוכה וניסוך המים שבעה. החליל חמשה וששה [הל יו"ט ראשון בשבת ששה, וכשהל שבת באמצע החג פשו לחו המשה]. * מוליכין לולבין להר הבית, והחזקין